

на життя, Європейським судом постійно наголошувалось на зобов'язанні держави захищати життя громадян. Крім того, стаття 2 Конвенції не стосується питань, пов'язаних з якістю життя, а також із рішеннями, які може приймати людина щодо власного життя.

Разом з тим Суд не визнав, що евтаназія є порушенням права на життя та ухилився від коментарів щодо легальності застосування евтаназії у низці країн Європи. Дійсно, Європейський суд не вважає себе зобов'язаним виносити оцінку з питання про те, чи знаходиться законодавство країн в такому стані, що воно не захищає право на життя своїх громадян. Таким чином, Європейський суд визнав, що в справі "Претті проти Сполученого Королівства" влада Великобританії не порушила право на життя, відмовивши чоловікові в його проханні сприяти у самогубстві заявниці. Європейський суд також підтвердив свою позицію вказуючи, що "право на смерть, реалізоване третьою особою або за підтримки органів державної влади, не може випливати зі змісту статті 2 Конвенції". Якщо ж говорити про країни, що легалізували евтаназію, то варто зазначити, що Європейський суд з прав людини опосередковано визнав за державами можливість внутрішнього регулювання зазначеного питання не прив'язуючись до права на життя [11, с. 116-119].

Висновки. Як бачиться, сучасні розбіжні погляди на окремі аспекти права на життя можуть призвести до правового конфлікту не тільки внутрішньодержавних правових систем, але й к істотним протиріччям в сфері застосування міжнародного права та здійснення міжнародного правосуддя. Тим часом, єдині стандарти оцінки тих чи інших дій здатні в подальшому призвести до формування не тільки єдиної юридичної, але й філософської точки зору на те чи інше питання. У цьому сенсі неможливо не відзначити роль Європейського суду з прав людини. Як вбачається з наведених вище прикладів, найчастіше досить вузька правова характеристика, що міститься безпосередньо у правовій нормі, може бути істотно розширена в судовому рішенні по конкретній справі, та стати, фактично, частиною даної норми. Найбільш яскраво це відображують положення про

смертну кару, про обмеження права на життя, розглянуті справи про евтаназію та аборт. Очевидним є, що саме Європейський суд з прав людини володіє безсумнівним авторитетом та є одним з найбільш яскравих зразків міжнародного правосуддя, рішення якого мають обов'язкову юридичну силу для країн, що підпадають під його юрисдикцію. Оскільки рішення Європейського суду зачіпають найбільш помітні й спірні моменти сучасного міжнародного права, визначення Судом єдиної аргументованої позиції щодо окремих аспектів права на життя дозволить значно упростити розгляд справ щодо застосування смертної кари, права на життя ембріону, легальності абортів та евтаназії.

1. Гомьен Д. Путеводитель по Европейской конвенции о защите прав человека. – Страсбург, Совет Европы, 1994. – 162 с. 2. Гомьен Д., Харрис Д., Зваак Л. Европейская Конвенция о правах человека и Европейская социальная хартия: право и практика. – М.: Изд-во МНИМП, 1998. – 600 с. 3. Готов С.А., Петренко Е.Г. Права человека и их защита в Европейском Суде. – Краснодар: Издательский дом "Юг", 2000. – 142 с. 4. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. <http://zakon.rada.gov.ua>. 5. Матузов Н.И. Право на жизнь в свете Российских и международных стандартов. Правоведение. – 1998. № 1. – С. 198. 6. Международное право. Под ред. Ковалева А.А., Черниченко С.В. – М., Омега-Л, 2006. 7. Мірошніченко О.А. Право людини на життя (теорія та практика міжнародного співробітництва) : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук : 12.00.11 / О.А. Мірошніченко. Х., 2004. – 191 с. 8. Мірошніченко О. А. Право людини на життя (теорія та практика міжнародного співробітництва: автореф. дисс. канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 / О.А. Мірошніченко. Х., 2004. – 20 с. 9. Параграф 84-86 Рішення ЄСПЛ по справі "Во проти Франції" від 08.07.2004. 10. Протокол № 13 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари за всіх обставин від 03.05.2002 р. <http://zakon.rada.gov.ua>. 11. Семенов И.С. Право на жизнь: международно – правовой аспект: дисертація ... кандидата юридичних наук : 12.00.10 / Дипломат. акад. МИД РФ. – Москва, 2009. – 224 с. 12. Фомиченко Т.М. Конституционно-правовые проблемы обеспечения в Российской Федерации права на жизнь в свете правовых стандартов Совета Европы: дисертація ... кандидата юридичних наук: 12.00.02 / Т.М. Фомиченко. – Москва, 2004. – 222 с. 13. Concurring opinion of judge De Meyer // Soering v UK (1989) / Application № 1/1989/161/217 // Европейський суд по правам человека. Избранные решения. В 2-х т.-Т. 1. – С. 656-658. 14. Pretty v. the United Kingdom, no. 2346/02, ECHR 2002-III, par. 35-39. 15. Stewart v.UK (1984), Application № 10044/82. Decisions and Reports. Vol. 39 (1985), par. 162.

Надійшла до редколегії 19.04.12

УДК 340

М. Булкат, ас.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНИ І СУБ'ЄКТИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті досліджується зовнішньоекономічна функція України, її зміст, принципи та суб'єкти реалізації, а також місце в системі функцій нашої держави.

Ключові слова: зовнішньоекономічна функція, суб'єкти реалізації, система функцій держави.

В статье исследуется внешнеэкономическая функция Украины, ее содержание, принципы и субъекты реализации, а также место, в системе функций нашего государства.

Ключевые слова: внешнеэкономическая функция, субъекты реализации, система функций государства.

In the article the external economic function of Ukraine, its maintenance, principles and subjects of realization, and also place, is probed in the system of functions of our state.

Keywords: external economic function, subjects of realization, system of functions of the state.

Розуміння зовнішньоекономічної функції держави відзначається своєрідною проблематикою та біполярними позиціями теоретиків держави і права. Це обумовлено насамперед тенденціями розвитку економічних процесів та історичними особливостями формування відповідного напрямку діяльності держави. Тому метою нашого дослідження є вироблення комплексного підходу до розуміння зовнішньоекономічної функції України, її змісту, принципів та суб'єктів реалізації, а також самостійного місця в системі функцій нашої держави.

Методологічною основою для дослідження зовнішньоекономічної функції є "базова" характеристика – еко-

номічна складова діяльності держави. Проте, розуміючи об'ємність останньої, ми застосовуємо лише окремі її аспекти, важливі для цілей даного дослідження.

Як показує аналіз наукової літератури з цього питання, поглиблений інтерес до економічного напрямку діяльності держави в цілому, був активізований наприкінці минулого століття. Це зумовлено відповідними суспільно-політичними процесами, переходом до ринкової економіки тощо.

Наукові дослідження української теоретико-правової думки охоплюють, як правило, останні етапи розвитку економіки України та не відзначаються системністю.

© Булкат М., 2012

Проте, можна виокремити роботи, предметом вивчення яких є економічна складова діяльності держави та відповідна внутрішня економічна функція України, зокрема О.Г. Варич "Економічні функції сучасної держави: природа, зміст, тенденції розвитку в Україні" [3], О.М. Лощихіна "Теоретико-правові характеристики економічної функції сучасної держави" [6], В.М. Титича "Державно-правові форми впливу на економічні відносини" [9].

Крім того, ми зверталися до теоретико-правових досліджень російських науковців, зокрема С.І. Нефедова, який дослідив роль органів внутрішніх справ у здійсненні економічної функції держави [8]; Т.А. Калентьєвої, що висвітлила правові форми реалізації економічної функції в умовах переходу до ринкових відносин [4]; О.Б. Купцової [5], В.В. Анцупова [1], Г.Ю. Атаян [2], які звернулись до теоретико-правової проблематики економічної функції сучасної держави; А.М. Мілюкова, що дослідив економічну функцію держави в контексті ролі митних органів в її реалізації [7]; С.Ю. Чапчікова, який висвітлив питання захисту економічної безпеки як функції держави [10] та інших.

Окремі наукові дослідження, які б мали предметом вивчення зовнішньоекономічну функцію – відсутні. Тому першочергово ми звертаємось до питання визначення її місця в системі функцій держави.

Аналізуючи дефініцію економічної функції в цілому, ми відмічаємо тлумачення її значення, як основного комплексного напрямку діяльності держави в сфері економічних відносин, який реалізується з метою формування та розвитку повноцінної ринкової економіки, здатної забезпечити необхідну матеріальну базу для достатнього рівня життя всіх прошарків населення, їх самостійної активності та розвитку інститутів держави [5, С. 62].

Деякі науковці, визначаючи роль та місце економічної функції в системі функцій держави, критично аналізують попередній досвід державотворення, відзначаючи, що він продемонстрував світовій громадськості, що відбувається з країною, яка під впливом тез про неможливість регулювання ринкової економіки, виносить із кола основних функцій держави і вносить в реєстр другозначних напрямків своєї діяльності економічну функцію [1, С. 48].

Проте, підходи до визначення місця зовнішньоекономічної функції держави не відзначаються єдністю, зокрема ми визначили дві домінуючі позиції:

- внесення зовнішньоекономічної діяльності держави (фактично – зовнішньоекономічної функції) до елементів, аспектів або підвидів внутрішньої економічної функції;

- виділення системи економічних функцій держави, до складу якої входить зовнішньоекономічна функція.

Характеризуючи економічну функцію, теоретики держави і права, як правило, відносять зовнішньоекономічну діяльність держави до її елементів. Наприклад, О.Б. Купцова виділяє такі складові економічної функції: законодавче регулювання економічних процесів; забезпечення умов для розвитку всіх форм власності; управління державним сектором в економіці; реалізація проєктів і програм, що вимагають значних капіталовкладень та виняткове значення для суспільства; зовнішньоекономічна діяльність держави [5, С. 60].

Відмітимо, що внесення зовнішньоекономічної діяльності держави (фактично – зовнішньоекономічної функції держави) до елементів внутрішньої економічної функції певним чином нівелює її значення, роль та місце в системі державних функцій.

Вищезазначений підхід не поодинокий, науковці іноді виділяють окрему систему економічних функцій держави. В.В. Анцупов вносить до її складу розробку стра-тегії соціально-економічного розвитку країни;

забезпе-

чення соціальної орієнтації ринкової економіки; цілеспрямоване формування державного сектору економіки; участь в основних інвестиційних та структурно-технологічних програмах; розподіл та перерозподіл значної частки Валового національного продукту; розвиток механізмів загальнодержавного регулювання економічних та соціальних процесів; проведення гнучкої зовнішньоекономічної політики; створення загальних законодавчих та правових основ для суб'єктів ринкової економіки [1, С.144-145].

Слід зазначити, що виділення ряду економічних функцій, які за своєю природою не відповідають поняттю "функція" і становлять собою лише окремі аспекти внутрішньої економічної функції або зовнішньоекономічної функції, на нашу думку, – не відображає їх правової природи в повній мірі. А зведення зовнішньоекономічної функції до "проведення гнучкої зовнішньоекономічної політики" у вищезазначеній системі дещо нівелює цілі та завдання зовнішньої економічної діяльності сучасної розвинутої країни.

О.Г. Варич, досліджуючи економічну функцію сучасної держави зазначає, що вона за своїм змістом є складним явищем, яке являє собою сукупність однорідних напрямків державної діяльності у сфері регулювання функціонування економіки держави в оптимальному режимі і виділяє її підвиди [3, С.13].

Ми вважаємо, що зовнішньоекономічна діяльність держави в рамках відповідної функції – є значною опорою, основою та фундаментом суспільного благополуччя і від ефективної її реалізації залежить позиція держави на міжнародній арені, її мобільність та ефективність в цілому.

У зв'язку з цим, існуючі підходи до розуміння економічної діяльності держави у вигляді системи, що включає окремі аспекти внутрішньої та зовнішньоекономічної функції, на нашу думку, не повністю відображають її правову природу.

Для розуміння місця зовнішньоекономічної функції в загальній системі функцій держави пропонуємо звертатися до класифікаційних ознак, а саме: "за сферою діяльності держави", що дозволяє поділяти функції на внутрішні та зовнішні, "за значенням", що визначає основні та додаткові функції, "за об'єктом діяльності" (напрямом діяльності держави). Серед основних внутрішніх функцій держави ми вважаємо доцільним виділяти економічну функцію з усіма притаманними їй ознаками та багатоаспектністю, а серед основних зовнішніх функцій, відповідно – самостійну зовнішньоекономічну функцію з притаманними їй ознаками та багатоаспектністю.

Аналіз нормативно-правових актів, зокрема Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" дає змогу виокремити основні зовнішньоекономічні завдання, задекларовані нашою державою на даному етапі розвитку, а саме: всебічний розвиток економічних відносин з іншими державами на взаємовигідній основі; правове регулювання всіх видів зовнішньоекономічної діяльності в Україні, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво, спеціалізацію та кооперацію в галузі виробництва, науки і техніки, економічні зв'язки в галузі будівництва, транспорту, експедиторських, страхових, розрахункових, кредитних та інших банківських операцій, надання різноманітних послуг.

Таким чином, пропонуємо визначати зовнішньоекономічну функцію – як основний комплексний напрям зовнішньої діяльності держави в економічному напрямку, що витікає з відповідних

цілей та завдань, відповідає соціальній суті, призначенню, ролі та місцю держави в суспільстві та на міжнародній арені, в притаманних їй формах та відповідними методами.

Отже, однією з основних ознак зовнішньоекономічної функції є її комплексний характер, який, на нашу думку, відображається в наступних її елементах (аспектах):

- стимулювання розвитку національної економіки ззовні;
- інтеграції у світову економіку;
- зовнішньоекономічного співробітництва: зовнішньої торгівлі, виробничого співробітництва та спільного підприємництва;
- участі в роботі міжнародних економічних організацій та об'єднань;
- захисту та забезпечення економічної безпеки: економічного суверенітету та економічної незалежності.

Характеризуючи вищезазначений елементний склад, відмітимо, що в кожному з них проявляється самостійна проблематика реалізації. Участь в роботі міжнародних економічних організацій та об'єднань, в першу чергу, характеризується членством у відповідних міжнародних організаціях, яке завжди відзначене як позитивними, так і негативними аспектами.

Наприклад, членство в ООН безперечно дозволяє Україні брати участь у регулюванні різних проблем економічного співробітництва. З іншого боку, О.Б. Купцова зазначає, що нове розуміння економічного суверенітету як сукупності юридичних правил, яка встановлює взаємні обов'язки держав, що гарантують для кожної з них і всіх разом суверенне право вільно розпоряджатися своїми ресурсами, всією економічною діяльністю та право на рівноправну участь в міждержавних економічних відносинах не співвідноситься з діяльністю міждержавних валютно-кредитних і фінансових установ ООН, в яких переважна більшість голосів належить певним країнам [5, С 83-84].

Дійсно, держава Україна, отримуючи кредити Міжнародного валютного фонду стає в певній мірі залежною від виконання конкретних економічних умов та вимог такого кредитування. А серед необхідних рекомендацій Міжнародного Валютного Фонду – зменшення державних видатків (в тому числі на пенсійне забезпечення), збільшення податків тощо. Таким чином виникає умови та вимоги вищезазначеного кредитування суперечать Хартії економічних прав та обов'язків держав від 12 грудня 1974 року, яка встановлює, що кожна держава має суверенне та невід'ємне право обирати свою економічну систему, а також свою політичну, соціальну і культурну систему в відповідності з волею свого народу, без втручання або застосування сили чи загрози ззовні в будь-якій формі.

Отже, аспект участі в роботі міжнародних економічних організацій та об'єднань зовнішньоекономічної функції носить двоякий характер і для України – це часто вимушений крок, адже подекуди немає пошуку альтернативних варіантів такої співпраці.

Звертаючись до реалізації елемента зовнішньоекономічного співробітництва, особливо у вияві зовнішньої торгівлі України, відзначимо, що одним з найважливіших кроків у цьому напрямку став вступ 16 травня 2008 року України до Світової організації торгівлі (СОТ). Ми вбачаємо ряд практичних позитивних аспектів, що повинні, на нашу думку, сприяти досягненню цілей та завдань, поставлених державою в рамках цього елемента зовнішньоекономічної функції, серед них: безперешкодний перебіг торгівлі й конструктивне розв'язання суперечок з іншими державами; ухвалення рішень консенсусом (тобто угоди застосовуються однаково до всіх держав і для України це додає ваги у торговельних переговорах); зменшення торговельних бар'єрів та застосування принципу недискримінації, що має призвести до зниження вартості продукції та зменшення цін на

кінцеві товари й послуги; ширший вибір продуктів з ширшим спектром якостей для споживачів; заохочення внутрішніх виробників до змагання та виробництва якісної продукції; збільшення державних прибутків; створення нових робочих місць; спрощення функціонування компаній та виробників продуктів і послуг шляхом дотримання основних принципів торговельної системи СОТ (недискримінація, прозорість, зобов'язання знижувати торговельні бар'єри та полегшувати торгівлю тощо); підвищення ефективності роботи державних механізмів, адже перегляд взятих зобов'язань щодо лібералізації торгівлі доволі складний.

Попри позитивні аспекти вступу в СОТ ми вбачаємо ряд проблемних питань, а саме: нав'язування загальної політики організації і процес прийняття рішень, що не позбавлений важелів впливу зацікавлених членів організації; дисбаланс комерційних інтересів інших членів СОТ та інтересів розвитку України, її навколишнього середовища, охорони здоров'я, безпеки й безпечності харчових продуктів; підвищений рівень ризику для виробників та їхніх працівників, які наражаються внаслідок зниження торговельних бар'єрів на численних конкурентів тощо.

Таким чином, всіх аспекти зовнішньоекономічної функції характеризуються складністю процесів їх реалізації, що, на нашу думку, зумовлює потребу глибокого аналізу відповідних процесів.

Ми підтримуємо позицію, відповідно до якої загальні принципи реалізації функцій становлять основу під час реалізації кожної окремої функції держави, наповнюючи при цьому відповідним змістом. Застосовуючи принципи суверенітету народу України, свободи реалізації, юридичної рівності і недискримінації, верховенства закону, захисту суб'єктів реалізації до зовнішньоекономічної функції ми вбачаємо їх наповнення особливим змістом цього напрямку діяльності держави.

Принцип суверенітету народу України у здійсненні будь-якого аспекту зовнішньоекономічної функції, полягає, на нашу думку, у виключному праві народу України самостійно та незалежно здійснювати будь-яку зовнішньоекономічну діяльність на території України, керуючись законодавством України та обов'язку України неухильно виконувати всі договори і зобов'язання в галузі міжнародних економічних відносин.

Принцип свободи реалізації зовнішньоекономічної функції полягає у праві суб'єктів такої реалізації добровільно вступати у зовнішньоекономічні зв'язки та здійснювати зовнішньоекономічну діяльність в будь-яких формах, які прямо не заборонені чинним законодавством України та обов'язку додержуватися під час реалізації зовнішньоекономічної функції законодавства України.

Принцип юридичної рівності і недискримінації під час реалізації зовнішньоекономічної функції полягає у рівності перед законом всіх суб'єктів такої реалізації та забороні будь-яких, крім передбачених законодавством, дій держави, результатом яких є обмеження реалізації зовнішньоекономічної функції.

Принцип верховенства закону полягає в регулюванні реалізації зовнішньоекономічної функції виключно законодавством України.

Принцип захисту суб'єктів реалізації зовнішньоекономічної функції полягає у тому, що Україна як держава забезпечує рівний захист всіх суб'єктів реалізації зовнішньоекономічної функції та здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її межами лише відповідно до законодавства України та норм міжнародного права.

Таким чином, загальноправові принципи знаходять своє відображення в усіх напрямках діяльності держави, зокрема під час реалізації зовнішньоекономічної функції

ції. Їх застосування на наш погляд "забарвлене" відповідними цілями та завданнями, які стоять перед Україною на даному етапі державотворення, серед яких забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України; стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, в тому числі зовнішньоекономічних України; створення найбільш сприятливих умов для залучення економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинутих зарубіжних країн.

Аналізуючи питання суб'єктного складу реалізації зовнішньоекономічної функції, слід зазначити, що до їх кола входить не лише держава в цілому, а й її адміністративно-територіальні одиниці. Прикладом сучасної реалізації елементу "стимулювання розвитку національної економіки" в рамках зовнішньоекономічної функції є Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року", де передбачені кроки стимулювання економічної діяльності регіонів шляхом залучення іноземних інвестицій, збільшення обсягів іноземного туризму в регіони України тощо.

Таким чином, реалізація будь-якого елементу зовнішньоекономічної функції України, характеризується складними процесами зовнішнього співробітництва, двоїм характером та широким колом суб'єктів реалізації. Першочергово до нього необхідно віднести Україну в особі її органів, а саме: Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної митної служби України, Антимонопольного комітету України та Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі.

Реалізація зовнішньоекономічної функції Верховною Радою України відзначається домінуванням правових форм, а саме – правотворчої форми, шляхом прийняття, зміни та скасування законів, що стосуються всіх аспектів зовнішньоекономічної функції; затвердження основних напрямів зовнішньоекономічної політики України; розгляду, затвердження та зміни структури органів державного регулювання всіх видів зовнішньоекономічної діяльності; укладання міжнародних договорів України та приведення чинного законодавства у відповідність; встановлення спеціальних режимів зовнішньоекономічної діяльності на території України; затвердження списків товарів, експорт та імпорт яких забороняється тощо.

Кабінет Міністрів України вживає заходів для реалізації зовнішньоекономічної функції переважно у правозастосовчій формі, координуючи діяльність міністерств, комітетів та відомств України по регулюванню всіх видів зовнішньоекономічної діяльності, а також роботу торговельних представництв України в іноземних державах; укладаючи міжурядові договори, направлені на реалізацію зовнішньоекономічної функції нашої держави; забезпечуючи виконання міжнародних договорів України всіма підпорядкованими йому державними органами управління та залучаючи до їх виконання інші суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності на договірних засадах; забезпечуючи складання платіжного балансу, зведеного валютного плану України; здійснюючи заходи щодо забезпечення раціонального використання коштів Державного валютного фонду України; забезпечуючи виконання рішень Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй з питань зовнішньоекономічної діяльності тощо. Хоча у випадках, передбачених законодавством, Кабінет Міністрів України приймає нормативні акти управління з питань здійснення зовнішньоекономічної функції, звертаючись до правотворчої форми її реалізації.

Ще одним важливим суб'єктом реалізації зовнішньоекономічної функції держави є Національний банк України, який здійснює зберігання і використання золотовалютного резерву України та інших державних коштовностей, які забезпечують платоспроможність України; представляє інтереси України у відносинах з центральними банками інших держав, міжнародними банками та іншими фінансово-кредитними установами та укладає відповідні міжбанківські угоди; регулює курс національної валюти України до грошових одиниць інших держав; здійснює облік і розрахунки по наданих і одержаних державних кредитах і позиках та виступає гарантом кредитів, що надаються суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності іноземними банками, фінансовими та іншими міжнародними організаціями під заставу Державного валютного фонду та іншого державного майна України.

Основний "спеціалізований" орган виконавчої влади з питань реалізації внутрішньої та зовнішньоекономічної функцій – Міністерство економічного розвитку і торгівлі, яке забезпечує проведення єдиної зовнішньоекономічної політики при здійсненні суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності виходу на зовнішній ринок, координацію їх зовнішньоекономічної діяльності, в тому числі відповідно до міжнародних договорів України; контроль за додержанням всіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності чинних законів України та умов міжнародних договорів України; проведення антидемпінгових, антисубсидійних та спеціальних розслідувань у порядку, визначеному законодавством України тощо.

Серед органів місцевої влади, які задіяні в реалізації зовнішньоекономічної функції ми виділяємо місцеві Ради народних депутатів України та їх виконавчі і розпорядчі органи, а також територіальні підрозділи (відділення) органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України.

Таким чином, реалізація напрямів діяльності зовнішньоекономічної функції характеризуються високою складністю цілей та завдань, що стоять перед Україною в цій сфері, а також їх важливістю для розвитку держави.

Зокрема, на даному етапі розвитку нашої держави для цієї функції характерні наступні риси:

- пошук співвідношення зовнішньоекономічних інтересів України та її міжнародних партнерів;
- визначення нових меж зовнішньоекономічного співробітництва;
- підвищення ролі зовнішньоекономічних успіхів держави для її внутрішнього благополуччя;
- вдосконалення форм та методів реалізації зовнішньоекономічних напрямів діяльності держави;
- пошук раціонального поєднання аспектів зовнішньоекономічної функції;
- вдосконалення зовнішньоекономічної політики держави з урахуванням потреб швидкого реагування на відповідні глобальні процеси.

Отже, досліджуючи зовнішньоекономічну функцію ми дійшли наступних висновків:

1. Зовнішньоекономічна функція є самостійною функцією держави у відповідному напрямку діяльності.
2. Зовнішньоекономічна функція має комплексний характер, який відображається в аспектах стимулювання розвитку національної економіки ззовні; інтеграції у світову економіку; зовнішньоекономічного співробітництва: зовнішньої торгівлі, виробничого співробітництва та спільного підприємництва; участі в роботі міжнародних економічних організацій та об'єднань; захисту та забезпечення економічної безпеки: економічного суверенітету та економічної незалежності.
3. Реалізація зовнішньоекономічної функції ґрунтується на загальних принципах реалізації функцій держави

(суверенітету народу України, свободи реалізації, юридичної рівності і недискримінації, верховенства закону, захисту суб'єктів реалізації), наповнених особливим змістом цього напрямку діяльності держави.

4. Реалізація зовнішньоекономічної функції України, характеризується складними процесами зовнішнього співробітництва, двояким характером та широким колом суб'єктів реалізації.

1. Анцупов В.В. Экономическая функция государства: Дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 Абакан: 2003. – 200 с. 2. Атаян Г.Ю. Экономическая функция российского государства : Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. – Ставрополь : 2006. – 33 с. 3. Варич О.Г. Економічні функції сучасної держави: природа, зміст, тенденції розвитку в Україні автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – К., 2006. – 20 с. 4. Калентьева Т.А. Правовые формы реализации экономической функции Российского государства в усло-

виях перехода к рыночным отношениям : Дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 Самара, 2000 – 235 с. 5. Купцова О.Б. Экономическая функция современного Российского государства : Дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 Н. Новгород, 2002. – 211 с. 6. Лошихин О.М. Теоретико-правові характеристики економічної функції сучасної держави: автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.01; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – К., 2010. – 32 с. 7. Милоков А.М. Экономическая функция российского государства и роль таможенных органов в ее реализации: дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 Владимир, 2006 – 171 с. 8. Нефедов С.І. Экономическая функция государства в современных условиях и роль органов внутренних дел в ее осуществлении: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – М., 1996. – 24 с. 9. Титич В. М. Державно-правові форми впливу на економічні відносини: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.01; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2010. – 22 с. 10. Чапчиков С.Ю. Теоретико-правовые аспекты защиты экономической безопасности Российской Федерации как функции государства: дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 М., 2006 – 207 с.

Надійшла до редколегії 19.04.12

О. Ковальчук, ас.

ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У статті досліджується історія становлення та розвитку правової охорони географічних зазначень в Україні та зарубіжних країнах.

Ключові слова: географічні зазначення, історія становлення, еволюція правового регулювання, національне та міжнародне законодавство.

В статье исследуется история становления и развития правовой охраны географических указаний в Украине и зарубежных странах.

Ключевые слова: географические указания, история становления, эволюция правового регулирования, национальное и международное законодательство.

The article examines the history of formation and development of the legal protection of geographical indications in Ukraine and foreign countries.

Keywords: geographical indications, history of the formation, evolution of legal regulation, national and international laws.

Розбудова ринкових відносин, активізація підприємницької діяльності нерозривно пов'язані зі створенням та використанням конкурентноспроможної продукції та наданням широкого спектру послуг. Під впливом зазначених факторів зростає значення та роль спеціальних ідентифікуючих позначень, серед яких виділяють географічні зазначення. Правове визнання та охорона географічних зазначень становлять загальний інтерес, оскільки вони передають споживачам важливу інформацію про географічне походження товарів і послуг, а також про властиві їм якості та характеристики.

Метою даної статті є дослідження історії становлення та розвитку правової охорони географічних зазначень, висвітлення нормативного оформлення та еволюції правового регулювання прав на даний об'єкт інтелектуальної власності в Україні та зарубіжних країнах, аналіз існуючих систем правової охорони географічних зазначень.

Окремі аспекти правової охорони географічного зазначення як об'єкту права інтелектуальної власності розглядалися у працях таких українських науковців як Підпригора О.А., Підпригора О.О., Бошицький Ю.Л., Козинець А.О., Андрущук Г.О., Святоцький А.Д., Капіца Ю.М., Паладій М.В. Дане питання також досліджували такі російські вчені як Горленко С.О., Близнаць І.А., Сергєєв О.П., Джермакян В.А. та ін.

Використання в якості індивідуалізованого засобу зазначення місця походження товару почалося на багато раніше, ніж використання комерційного найменування чи товарного знаку. Як показують дослідження, використання місця походження товару почалося з суспільного поділу праці і виникненням товарообігу. Для найбільш повної характеристики властивостей товару було прийнято вказувати, із якої місцевості виник товар або, в якій місцевості знаходиться виробник товару. Існують відомості про те, що в античний період використовувались зазначення, які вказували на походження товару. Так, напри-

клад, досить відомими є родоські вина, сицилійський мед, єгипетські фініки та ін. На початку XVIII століття з'явилися зазначення, які використовуються на даний час і є відомими для сучасного споживача.

Очевидно, що велику популярність мають вина Анжу, Бордо, Шампані, шовкові вироби Персії та Китаю, оливкове масло Провансу. Серед відомих зазначень походження товарів також виділяють шотландський віскі, ямайський та кубинський ром, бельгійське і баварське пиво, китайський і цейлонський чай, апельсини Іспанії, Марокко, грейпфрути і авокадо Ізраїля, французькі парфуми, коври Китаю, Пакистану та ін. [1, с. 388].

Незважаючи на виникнення та широке застосування зазначень походження товару вже у період античності, надання їм цивільно-правової охорони відбулося пізніше інших засобів індивідуалізації. Проблема полягала в тому, що використовувався єдиний правовий режим для регулювання торгових марок та зазначень походження товару.

Як зазначає А.О. Козинець, у період Середньовіччя для таврування продукції ремісників застосовувались цехові знаки. Цехові організації об'єднували за професійно-галузеву ознакою всіх працюючих у даному регіоні чи місті працівників, що вказувало не лише на цехову належність майстра, але й про походження товару з місцевості, де функціонував цех. Тому правова охорона зазначень походження товарів періоду Середньовіччя забезпечувалась системою регламентації таврування продукції цеховими клеймами [4, с. 25]. Водночас, у цей час приймалися перші правові акти у даній сфері, які хоч і носили локальний характер та обмежувалися окремими видами продукції, але вони стали першими прикладами правової охорони зазначень походження товару. Наприклад, у Югославії особливості продажу вина 1222 р. регулювала Хартія Стефана Першовінчаного [3, 206].

